

MATEUSZ JELEŃ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6504-1837>

matimatimati200@wp.pl

*Zakup Alaski przez Stany Zjednoczone w 1867 roku
w świetle prasy amerykańskiej*

The Purchase of Alaska by the United States of America in 1867
in the Light of the American Press

ABSTRAKT

Rosja w XIX stuleciu należała do najbardziej ekspansywnych terytorialnie państw na świecie. Mimo to półtora wieku temu doszło do spektakularnej sprzedaży części jej terytorium na rzecz obcego państwa. Owa wielka, jak na ówczesne czasy, transakcja finansowa nie uszła uwadze opinii światowej wyrażanej na łamach periodyków. Szczególnie interesująco przedstawia się to wydarzenie w prasie wydawanej w Stanach Zjednoczonych w latach 1867–1903. Na podstawie tytułów prasowych dokonano analizy opinii publicznej dotyczącej terytorialnych, ekonomicznych i politycznych następstw transakcji z 1867 roku. Przeprowadzone badania pozwoliły również na przedstawienie zarysu rezonansu medialnego Stanów Zjednoczonych Ameryki z drugiej połowy XIX wieku, tj. medialnej rekonstrukcji problemów funkcjonujących w ówczesnej rzeczywistości, a w przypadku niniejszej pracy głównie problemów dotyczących nowego nabytku terytorialnego.

Słowa kluczowe: Alaska; zakup; sprzedaż; Stany Zjednoczone Ameryki; rezonans medialny; prasa amerykańska

W dziewiętnastowiecznej prasie amerykańskiej publikowane były artykuły o charakterze informacyjnym i opiniotwórczym, a nawet krytycznym. Poruszano w nich tematykę najistotniejszych wydarzeń i procesów w polityce wewnętrznej i zagranicznej prowadzonej przez ówczesne Stany Zjednoczone i państwa obce. Po zakończeniu wojny domowej w Stanach Zjednoczonych w 1865 roku jednym

z najistotniejszych wydarzeń dla amerykańskiej polityki międzynarodowej był zakup Alaski od Cesarstwa Rosyjskiego, którego dokonano w 1867 roku. Zarówno w społeczeństwie amerykańskim, jak i wśród polityków transakcja ta wywołała sprzeczne odczucia, których wierne odzwierciedlenie można odnaleźć na łamach prasy z tego okresu wydawanej między Pacyfikiem a Atlantykiem.

Badanie źródeł prasowych w kontekście konkretnego wydarzenia historycznego wydaje się tematem inspirującym, a tym samym pozwalającym na wychwycenie najistotniejszych nurtów charakterystycznych dla kształtowania opinii publicznej w danym okresie. Prasa, w przypadku badań nad historią XIX wieku (w głównej mierze w jej politycznym i społecznym wymiarze), przedstawia się jako źródło niezwykle ciekawe, pozwalające na ukazanie społecznych skutków konkretnych wydarzeń politycznych. Badania prowadzone nad amerykańskimi gazetami pozwoliły mi na opracowanie pewnej schematycznej rekonstrukcji wydarzeń historycznych, określanej mianem tzw. rezonansu medialnego, tj. „medialnego obrazu pewnych problemów, zjawisk i procesów, które zachodzą [lub zachodziły] w rzeczywistości społecznej”¹. Metoda analizy rezonansu medialnego pomaga w odpowiedzi na pytania: Jak określone instytucje, wydarzenia, osoby czy ich działania są przedstawiane przez źródła prasowe? Czy informacje przedstawiane przez „czwartą władzę” mają charakter stronniczy czy też stara się ona o zachowanie obiektywizmu? Czy wspomnienia o konkretnych osobach i wydarzeniach mają wydźwięk pozytywny, negatywny czy neutralny? Metoda rezonansu pozwala również na określenie profilu ideologicznego danego tytułu prasowego, co czasem pozwala na powiązanie gazety i jej wydawcy z jedną ze stron sceny politycznej².

Pomimo tak szerokich perspektyw badawczych stojących przed historykami zajmującymi się analizą prasy amerykańskiej z tego okresu, powyższy temat zasadniczo nie znalazł zainteresowania w gronie polskich badaczy. W konsekwencji zaowocowało to stosunkowo skromnym zasobem opracowań tego zagadnienia w języku polskim. W literaturze amerykańskiej można odnaleźć dosyć szeroki katalog prac naukowych³, których autorzy omawiają problem zakupu Alaski w 1867 roku, ale jedynie w pracy Richarda E. Welcha udało mi się odnaleźć dokładną analizę źródeł prasowych z tego okresu⁴. W polskiej historiografii temat ten został

¹ S. Michalczyk, *Prezydencja Polski w Radzie Unii Europejskiej. Teoretyczno-metodologiczne aspekty badań rezonansu medialnego*, [w:] *Obraz prezydencji Polski w Radzie Europejskiej (2011) w wybranych tytułach prasy polskiej*, red. M. Kolczyński, Katowice 2013.

² *Ibidem*.

³ Z prac o charakterze syntetycznym warto wspomnieć również o tych starszych: F.A. Golder, *The Purchase of Alaska*, „The American Historical Review” 1920, vol. 25, no. 3, s. 311–425; N.E. Saul, *Distant Friends: The United States and Russia, 1763–1867*, Kansas 1991; A.W. Shiels, *The Purchase of Alaska*, Denver 1967. Szeroki katalog artykułów dotyczących analizowanej kwestii przedstawiony został w bibliografii.

⁴ R.E. Welch Jr, *American Public Opinion and the Purchase of Russian America*, „The American Slavic and East European Review” 1958, vol. 17, no. 4, s. 494.

poruszony w zaledwie jednej pracy Longina Pastusiaka⁵, w której to autorowi udało się przytoczyć kilka opinii pochodzących z ówczesnej prasy amerykańskiej. Praca R.E. Welcha ma jednak zdecydowanie charakter syntetyczny, a cytaty prasowe służą jedynie lekkiemu zarysowaniu problemu społecznego, jakim niewątpliwie był zakup Alaski. Natomiast obraz przedstawiony przez L. Pastusiaka nie wydaje się w dużej części kompletny. Niezwykle ciekawą pracą wydaje się też, chyba najnowsza (jeśli nie jedyna), monografia Marka Budzisa przedstawiająca całokształt przyczyn i przebiegu zakupu Alaski⁶. Podjął on także refleksję na temat pewnych nieścisłości i tajemnic związanych z transakcją⁷, ale nie wykorzystał w tym celu żadnych źródeł prasowych. Pominięcie zagadnienia opinii społecznej na temat zakupu Alaski oraz występowanie prac na ten temat w innych językach skłoniły mnie do zainteresowania się tym tematem.

Niniejszy artykuł zasadniczo opracowany został na podstawie materiałów źródłowych, jakie stanowią teksty z amerykańskich tytułów prasowych z lat 1867–1903, przedstawiających problem zakupu również w perspektywie bardziej odległej niż kilka miesięcy od opisywanej transakcji. Konkretnie periodyki zostały wybrane za pomocą internetowych baz prasy amerykańskiej, przy użyciu których odnalazłem szereg artykułów tematycznie związanych ze sprawą zakupu Alaski. Katalog tytułów prasowych jest zróżnicowany. Znajdują się w nim zarówno gazety o zasięgu raczej regionalnym („Golden Era” z San Francisco, „Mohave County Miner” z Arizony, „The Boston Daily Evening Transcript” z Massachusetts, „The Charleston Daily News”, „The Holt County Sentinel” z Missouri, „The Kansas Chief”, „The Minneapolis Journal” z Minnesoty, „The Montana Post”), jak i periodyki powszechnie znane, o bardzo szerokim gronie czytelników („Daily Oregonian”, „New York Evening Post”, „New York Times”, „New York Tribune”, „The Boston Advertiser”, „The Boston Herald”, „The Sun” z Nowego Yorku). Wybrane tytuły są zatem zróżnicowane pod względem miejsca pochodzenia. Jeśli chodzi o oblicze polityczne periodyków, w zdecydowanej większości są to gazety wspierające Partię Wigów, a po jej likwidacji – Partię Republikańską („New York Tribune”, „The National Republican”), chociaż pojawiły się też przykłady prasy o charakterze liberalno-lewicowym w postaci tzw. tabloidów („New York Evening Post”, „The Sun”)⁸. W trakcie pisania artykułu wykorzystałem jedynie niezbędną literaturę przedmiotu, w tym prace w językach angielskim i rosyjskim.

⁵ L. Pastusiak, *Dyplomacja Stanów Zjednoczonych (XVIII–XIX w.)*, Toruń–Warszawa 1997.

⁶ M. Budzisz, *Koniec rosyjskiej Ameryki*, Kraków 2017.

⁷ Mowa tu o nieścisłościach dotyczących m.in. właściwych przyczyn sprzedaży Alaski przez cara czy też późniejszego losu pieniędzy, które Rosjanie otrzymali od Amerykanów w zamian za terytorium.

⁸ Chronicling America. Historic American Newspapers, <https://chroniclingamerica.loc.gov> (dostęp: 5.05.2023).

Przed przejściem do zasadniczych rozważań warto przytoczyć najważniejsze wydarzenia związane z historią Alaski, sprzed podpisania traktatu o cesji. Prawdopodobnie „słowo *Alaska* pochodzi od rdzennego *Alyeska* i oznacza *Great Land*, czyli *Wielki Wspaniały Ląd*”⁹. Nazwa ta została po raz pierwszy użyta przez jednego z aborygenów, którego brytyjscy członkowie jednej z wypraw Jamesa Cooka mieli spotkać w trakcie pobytu na Wyspach Aleuckich¹⁰. Zasadniczo dzieje Alaski znane są historiografii dopiero od momentu przybycia na te tereny podróżników rosyjskich i rozpoczęcia przez nich powolnej kolonizacji nowo odkrytych terytoriów¹¹. Kolejne odkrycia geograficzne na terenach bezpośrednio leżących nad Oceanem Spokojnym (m.in. odkrycie Kamczatki pod koniec XVII wieku) wywołały zainteresowanie wyprawami morskimi ze strony cara Piotra I Romanowa, który nakazał „odnalezienie morskiej drogi do Japonii i eksplorację wysp rozciągających się zarówno na południe (Kuryle), jak i na północ (Aleuty) od Kamczatki”¹². W związku z rosnącym zainteresowaniem rosyjskich elit w 1724 roku z inicjatywy cara zorganizowano morską wyprawę pod dowództwem duńskiego żeglarza w służbie rosyjskiej Vitusa Beringa, której zadaniem miało być dotarcie do kontynentu amerykańskiego i skierowanie się w stronę hiszpańskich kolonii w Kalifornii celem zamanifestowania obecności carskich wysłanników w Nowym Świecie¹³. Po zasadniczym fiasku pierwszej wyprawy stosunkowo szybko zdecydowano o zorganizowaniu drugiej, tym razem pod dowództwem Aleksieja Czirikowa i ponownie Vitusa Beringa¹⁴. W wyniku długich przygotowań dopiero w 1741 roku z Pietropawłowska na Kamczatce wyruszyły dwa okręty¹⁵: „Św. Piotr” i „Św. Paweł”. Druga

⁹ Wiele podstawowych informacji o współczesnej Alasce i jej historii można odnaleźć na stronach internetowych o charakterze turystycznym, a także na blogach i forach internetowych. Zob. *Jak handlowano Alaską*, 8.12.2012, <https://web.archive.org/web/20160314070551/http://ze-swiate.pl/jak-handlowano-alaska> (dostęp: 22.05.2022); *Alaska w pigułce. Podstawowe informacje*, 13.01.2021, <https://kierunekalaska.pl/alaska-w-pigulce-podstawowe-informacje> (dostęp: 28.05.2022).

¹⁰ M. Budzisz, *op. cit.*, s. 18–19. W języku potocznym na określenie Alaski używany jest również termin „ostatnia granica” (*the last frontier*), który odnosi się do peryferyjnego położenia stanu względem właściwej części Stanów Zjednoczonych. Zob. *Alaska w pigułce...*

¹¹ Z. Łukawski, *Historia Syberii*, Wrocław 1981, s. 90–91.

¹² M. Budzisz, *op. cit.*, s. 22.

¹³ B. Kay, *Na koniec świata. Historia odkryć geograficznych*, Warszawa 2003; Z. Długosz, *Historia odkryć geograficznych i poznania Ziemi*, Warszawa 2012; Б.П. Полевой, *Основание русской Америки – идея Петра Великого*, [w:] *Русская Америка. 1799–1867: материалы междунар. конф. „К 200-летию Русско-американской компании 1799–1999”*, Москва, 6–10 сент. 1999 г., Москва 1999, s. 92–102.

¹⁴ M. Budzisz, *op. cit.*, s. 27; T. Bohun, *W poszukiwaniu Wielkiej Ziemi*, 11.06.2008, <https://www.rp.pl/historia/art16181071-w-poszukiwaniu-wielkiej-ziemi> (dostęp: 9.03.2022).

¹⁵ Marek Budzisz (*op. cit.*) podaje rok 1741 jako datę rozpoczęcia wyprawy Beringa i Czirikowa (według Bernharda Kaya [*op. cit.*] wyprawa wyruszyła dokładnie 4 czerwca tego roku). Inni badacze podają natomiast, że dwa okręty ekspedycyjne wyruszyły z Ochocka we wrześniu 1740

wyprawa na te tereny była zdecydowanie lepiej zorganizowana od pierwszej, co pozwoliło dotrzeć podróżnikom na tereny północnych rubieży amerykańskiego kontynentu, a nawet opracować pierwsze mapy tego terytorium, opisywanego jako „część Ameryki Północnej”¹⁶. Odkrycia nowych terytoriów, mimo że nie niosły za sobą znaczących korzyści materialnych w postaci kruszców i minerałów czy podporządkowania ludności tubylczej¹⁷, spowodowały znaczny wzrost zainteresowania nowym towarem, tj. skórami morskich zwierząt, z którymi uczestnicy wypraw Beringa powrócili do domów¹⁸. Rosnąca popularność handlu futrami dzikich zwierząt (określana w historiografii mianem „futrzanego gorączki złota”), początkowo funkcjonującego jedynie jako działalność o charakterze prywatnym, przyczyniła się do rozbudzenia zainteresowania władz rosyjskich ekonomicznymi walorami terenów nad Oceanem Spokojnym. Dawało to szansę na rozwój prywatnych firm i kompanii handlowych organizowanych przez rosyjskich kupców¹⁹. Pod koniec XVIII wieku na terenach Kamczatki oraz na Alasce, Aleutach i Kurylach funkcjonowało około 35 kompanii

roku, a do portu zimowego w Pietropawłowsku na Kamczatce żeglarze udali się jedynie w celu przezimowania.

¹⁶ M. Budzisz, *op. cit.*, s. 27–28.

¹⁷ Wspomniane podporządkowanie było dla Imperium Rosyjskiego celem zarówno politycznym, jak i ekonomicznym, gdyż niosło za sobą znaczące dochody w postaci jасаку, tj. daniny pobieranej w naturze od rdzennej ludności Syberii i Kamczatki. Zob. А.А. Бродников, *Сбор ясака: зависимость процесса объясачивания от потестарно-политической ситуации в регионе. По материалам Восточной Сибири XVII в.*, 1999, <https://web.archive.org/web/20130516141932/http://zaimka.ru/power/brodnikov3.shtml> (dostęp: 16.06.2022).

¹⁸ М.Е. Wheeler, *The Origins of the Russian-American Company*, „Jahrbücher für Geschichte Osteuropas” 1966, vol. 14, no. 4.

¹⁹ А.В. Гринёв, *Роль государства в образовании российско-американской компании*, [w:] *Русское открытие Америки. Сборник статей, посвященный 70-летию академика Николая Николаевича Болховитинова*, Москва 2002, <https://america-xix.ru/library/grinev-state> (dostęp: 17.06.2022), s. 437–450. Andriej Grinev jest autorem wielu prac tematycznie powiązanych z zagadnieniem Alaski. Warto przytoczyć tu m.in.: idem, *Российский политаризм как главная причина продажи Аляски*, „Acta Slavica Iaponica” 2006, vol. 23, <https://america-xix.ru/library/grinev-alaska-sale/politarism.html> (dostęp: 15.04.2022), s. 171–202; idem, *Причины продажи Аляски США на страницах отечественной историографии*, „Клио” 2000, nr 2, <https://america-xix.ru/library/grinev-alaska-sale/historiography.html> (dostęp: 20.03.2022), s. 17–26; idem, *Великий князь Константин Николаевич и продажа Аляски*, „Петербургская историческая школа” 2004, nr 3, <https://america-xix.ru/library/grinev-alaska-sale/prince-constantine.html> (dostęp: 20.03.2022), s. 157–179; idem, *Взаимоотношения Российско-Американской компании и компании Гудзонова залива: проблема англо-русских контактов в Северной Америке (1821–1867 гг.)*, [w:] *Актуальные вопросы истории, историографии и международных отношений*, ред. В.А. Мойсеев, Барнаул 1996, s. 61–92; idem, *Геополитические интересы России в Америке и на Тихоокеанском севере. XVIII – первая половина XIX в.*, „Вопросы истории” 2009, nr 3, s. 48–65; idem, *Динамика высшей управленческой элиты Российско-американской компании*, „Клио” 2002, nr 3, s. 72–84; A.V. Grinev, *The Plans for Russian Expansion in the New World and the North Pacific in the Eighteenth and Nineteenth Centuries*, „European Journal of American Studies” 2010, vol. 5, no. 2.

kupieckich, które po pewnym czasie zamykały swoją działalność, zwiększając tym samym wpływy najpotężniejszych firm²⁰. Ostatecznie, pod wpływem rosyjskich urzędników państwowych, właściciele przedsiębiorstw zgodzili się na połączenie niewielkich, amerykańskich kompanii handlowych w Zjednoczoną Kompanię Amerykańską (1798), a następnie w Kompanię Rosyjsko-Amerykańską²¹ powstałą 8 lipca 1799 roku²². W wyniku tego faktu władza podzieliła się kontrolą nad posiadłościami w Nowym Świecie z częściowo niezależnym przedsiębiorstwem, które posiadało jednak wyraźne poparcie sfer rządzących. W XIX wieku sytuacja Kompanii stawała się coraz trudniejsza z powodu rosnącej aktywności kupców amerykańskich i brytyjskich w rejonie północnego Pacyfiku²³, rosnących problemów finansowych Kompanii wraz z dojmującym brakiem możliwości zorganizowania obrony kolonii przed tubylcami i flotami wrogich państw w wypadku wybuchu wojny²⁴. Wymienienie szczegółowego katalogu przyczyn sprzedaży Alaski przez Cesarstwo Rosyjskie nie należy do celów niniejszego artykułu. Ograniczę się zatem do stwierdzenia, że z powodu przyczyn finansowych i politycznych oraz dobrych stosunków rosyjsko-amerykańskich, przeżywających wtedy swój najlepszy okres, władze rosyjskie w grudniu 1866 roku zdecydowały o sprzedaży Rosyjskiej Ameryki Stanom Zjednoczonym²⁵. Traktat rosyjsko-amerykański dotyczący sprzedaży Alaski zawarty został 30 marca 1867 roku po krótkich negocjacjach między przedstawicielem strony amerykańskiej sekretarzem stanu Williamem H. Sewardem a rosyjskim ambasadorem w Stanach Zjednoczonych Edwardem de Stoecklem²⁶. Informacja o zawarciu „tajnego” traktatu szybko przeniknęła do amerykańskiej prasy, która już od pierwszych dni po dokonaniu transakcji wyrażała opinie na temat najświeższych „newsów”.

Jednym z podstawowych elementów poruszanych na łamach prasy był tzw. bilans otwarcia, w ramach którego dziennikarze przedstawiali opis zakupionych terenów wraz z zakresem granic terytorium, charakterystyką zamieszkującej go ludności czy zaletami, które mogły zostać wykorzystane przez Amerykanów.

²⁰ А.И. Алексеев, *Судьба русской Америки*, Магадан 1975, s. 132.

²¹ С.Б. Окунь, *Российско-американская компания*, Москва 2004, passim.

²² А.Н. Ермолаев, *Сибирское общество и образование Российско-американской компании*, „Исторический ежегодник” 2007, s. 64. Część badaczy jako datę powstania Kompanii Rosyjsko-Amerykańskiej podaje również 9 lipca 1799 roku. Zob. Н.Н. Болховитинов, *Россия открывает Америку: 1732–1799*, Москва 1991.

²³ M. Budzisz, *op. cit.*, s. 56–57; M.E. Wheeler, *Empires in Conflict and Cooperation: The Bostonians and the Russian-American Company*, „Pacific Historical Review” 1971, vol. 40, no. 4, s. 419–423.

²⁴ M. Budzisz, *op. cit.*, s. 277.

²⁵ *Ibidem*, s. 274, 294; R.J. Jensen, *The Alaska Purchase and Russian-American Relations*, Seattle 1975, s. 60.

²⁶ L. Pastusiak, *op. cit.*, s. 527–528.

W dniu 1 kwietnia 1867 roku dziennik „New York Tribune” podał, że nabyte ziemie obejmują cały kontynent Ameryki Północnej na zachód od 141 stopnia długości geograficznej, a w szczególności strategicznie ważny pas ziemi o długości 400 mil rozciągający się wzdłuż północno-zachodniego wybrzeża kontynentu²⁷. Terytorium ograniczone było przez Ocean Spokojny i Ocean Arktyczny²⁸. Prasa upatrywała w zakupie okazji do ogromnego wydłużenia linii brzegowej kraju²⁹. Dziennikarze dodawali, że nabytek zawiera wiele wysp³⁰, mających szczególne znaczenie dla celów strategicznych i logistycznych. Jeden z korespondentów dziennika „Boston Journal”, działający na terenie Alaski, w ten sposób opisał nowe terytorium:

Leży ono pomiędzy 120 a 189 stopniem długości geograficznej zachodniej, na brzegu Oceanu Zamarzniętego od północy i Oceanu Spokojnego od południa, stanowi szeroki łuk terytorium, które zostało zdobyte przez Republikę Amerykańską, a które obecnie nosi nazwę Alaska. Jest to położona zdecydowanie najdalej na północ część naszej narodowej domeny. Jej powierzchnia w milach kwadratowych nie jest dokładnie znana. Większość geografów określa ją na 360 tys. mil kwadratowych. Pan Sumner uważa, że jest to około 370 tys. Jest on bliższy prawdy, choć może to być 26 tys. więcej, a może 20 tys. mniej. Żadna amerykańska mapa, jak dotąd, nie daje poprawnego wyobrażenia o jej topografii. Istnieją rzeki tak wielkie jak Hudson i Susquehannas oraz wyspy o powierzchni większej niż stan Rhode Island, które nie mają nazwy ani lokalizacji na naszych mapach szkolnych³¹.

Za zdecydowany sukces korespondencji uznawali zatem znaczące poszerzenie granic Stanów Zjednoczonych o nowe, rozległe terytorium. Spowodowało to, że odległość od wschodniej granicy Stanów, w postaci krańca stanu Maine (67 stopień długości geograficznej), do wyspy Attu (180 stopień długości geograficznej) na Alasce przekładała się na różnicę czasową 8 godzin i 8 minut dzielącą granice tego jednego, federalnego państwa. W ten sposób komentowano to na łamach dziennika „The National Republican”:

Kiedy dziś w południe krzepki rolnik z Aroostook zasiądzie do swojej jankeskiej ucztu złożonej z fasoli i wieprzowiny, najbardziej wysunięci na zachód mieszkańcy amerykańskiej republiki będą pogrążeni we śnie na plaży małego portu na wyspie Attu, a ryby wciąż będą pływać w zatoce,

²⁷ Dziennikarze z „New York Tribune” twierdzili, że nowy nabytek „więcej niż podwaja wybrzeże Stanów Zjednoczonych na Pacyfiku, które teraz rozciąga się od Dolnej Kalifornii do Cieśniny Beringa, z wyjątkiem wąskiego pasa obejmującego Kolumbię Brytyjską”. Zob. *The Russian Treaty*, „New York Tribune” [dalej: NYT] 1867, 1 April (Monday).

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ „Evening Journal” 1867, 1 January.

³⁰ Niektóre źródła podawały, że jest ich nie mniej niż czterysta, a żadna z nich nie jest mniejsza niż tysiąc akrów. Natomiast jedenaście z nich miało mieć powierzchnię większą niż Rhode Island, a pięć razy większą niż stan Delaware. Zob. *Alaska*, „The National Republican” (Washington) [dalej: TNR] 1867, 24 December (Tuesday).

³¹ *Ibidem*. Wszystkie tłumaczenia występujące w tekście (o ile nie zaznaczono inaczej) zostały przygotowane przez autora.

która pięć godzin później dostarczy im śniadania. Są oni jeszcze nieświadomi faktu, że należą do Narodu Jankesów³².

Z oczywistych względów nie do końca ściśle było określenie przejętego obszaru w liczbach³³. Zakup Alaski istotnie powiększył terytorium jednego z największych ówczesnie istniejących państw. Traktat cesyjny sprawił, że Stany Zjednoczone stały się państwem o wiele bardziej różnorodnym, ze względu zarówno na bogactwo występujących na jego obszarze stref klimatycznych³⁴, jak i etniczne zróżnicowanie ludności zamieszkującej ten kraj.

Amerykańscy korespondenci wypowiadali się również na temat zróżnicowania ukształtowania terenu na nowych ziemiach i stopnia ich kolonizacji:

Cały region wzdłuż tych wybrzeży, włączając archipelag Kodiak i półwysep Alaska, jest niezwykle górzysty. Stanowi pasmo wzniosłych szczytów, w większości wulkanicznych, z których jeden sięga prawie 15 tys. stóp wysokości, a inne są niewiele niższe. Część lądu na południe od Góry Świętego Eliasza, jednego z tych wulkanicznych szczytów, o których była mowa poprzednio i najwyższego szczytu na kontynencie, nie ma więcej niż 33 mile szerokości. Wyspy i wybrzeża stałego lądu były na ogół dobrze zbada-
dane, lecz wnętrze kraju, które wysuwa się na pierwszy plan na mapie, jest prawie zupełnie nieznan³⁵.

Według doniesień prasowych terytorium miało być zamieszkiwane przez 60 tys. mieszkańców, z których przynajmniej połowę stanowili Eskimosi³⁶, a pozostałą część – Rosjanie, Kodiakowie i Aleuci. Korespondenci podawali też informację o liczbie mieszkańców jednego z miast na Alasce – Sitki³⁷, której populacja

³² *Ibidem*.

³³ Na podstawie współczesnych danych można stwierdzić, że nowy nabytek Stanów Zjednoczonych obejmował około 586 tys. mil kwadratowych terytorium. Zob. hasło: *Alaska*, [w:] Reader's Digest, *Przewodnik po świecie. Ilustrowana encyklopedia geograficzna*, 1998, s. 20. Na łamach prasy pojawiały się również inne liczby. Dla przykładu dziennikarze gazety NYT utrzymywali, że terytorium obejmuje ponad 400 tys. mil kwadratowych. Zob. *The Russian Treaty*, NYT 1867, 1 April (Monday). Tygodnik „The Montana Post” podawał natomiast, że Stany Zjednoczone zyskały 570 tys. mil kwadratowych terytorium i jest to obszar większy niż Anglia, Irlandia, Szkocja, Walia, Dania, Szwecja i Norwegia razem wzięte. Według autora tego artykułu w wyniku transakcji Stany uzyskały również 4 tys. mil morskiego wybrzeża, z pięknymi portami i linią brzegową. Zob. *This Whole Boundless*, „The Montana Post” [dalej: TMP] 1868, 24 July (Friday morning).

³⁴ Według tygodnika „The Kansas Chief” po podpisaniu traktatu Stany Zjednoczone posiadały na swoim terytorium każdą odmianę klimatu, łącznie ze świeżo uzyskaną „strefą zimną”, dzięki której „góry lodowe” niezwłocznie mogłyby się stać artykułem produkowanym w Stanach. Zob. *Value of Our New Acquisition*, „The Kansas Chief” (White Cloud) [dalej: TKC] 1867, 18 April (Thursday).

³⁵ *The Russian Treaty*, NYT 1867, 1 April (Monday).

³⁶ Niektóre źródła podawały nawet liczbę 50 tys. Eskimosów zamieszkujących ówczesnie ten obszar. Zob. *ibidem*.

³⁷ Sitka była miejscowością o największym znaczeniu na Alasce. Została założona w 1804 roku jako Nowy Archangielsk i leżała na wyspie zwanej George III lub – jak woleli Rosjanie – Baranow. Była siedzibą jednego z największych skupisk ludności na Alasce. Znajdowała się tam również

miała wynosić w dużym przybliżeniu około 544 Rosjan, 334 Kreoli (półkwi Rosjan) oraz około 1000 Indian, w tym zapewne Eskimosów. Ponadto wspominali o dużej liczbie nowych przybyszów chcących osiedlić się na tych terenach z nadzieją na znalezienie pracy i zdobycie fortuny (co – jak wykażę później – nie było marzeniem bezpodstawnym), a nawet wskazywali na możliwość zostania delegatem z nowo nabytego terytorium w amerykańskim Kongresie³⁸.

Dziennikarze zgadzali się w kwestii niewątpliwej zalety nowego nabytku, jakim była dziedzina handlu i biznesu, dominująca na tym terenie. Alaska w źródłach prasowych nierzadko określana była mianem „kraju futrzarskiego”, którego główne bogactwo handlowe stanowiły futra³⁹, przede wszystkim focze i sobole. Korespondent „Boston Journal” określił nawet, że wartość futer przechowywanych w ich głównej składnicy (we wcześniej wspomnianym mieście Sitka) mogła wynosić 350 tys. dolarów⁴⁰. Dziennikarze z tygodnika „The Kansas Chief” podawali natomiast, że obszar Rosyjskiej Ameryki obfituje w foki, których skóry – jako cenny gatunek futra – są szczególnie wartościowe dla amerykańskiego handlu⁴¹. Przemysł futrzarski wydawał się więc ówczesnie głównym, pozytywnym czynnikiem związanym z zakupem nowego terytorium, a przynajmniej jedynym, który mógł przynieść istotne dochody Stanom Zjednoczonym po zniesieniu monopolu rządu rosyjskiego⁴². Jednocześnie istotną gałęzią gospodarki, mogącą przynosić skarbowi Stanów Zjednoczonych korzyści finansowe, było rybołówstwo. Prasa bostońska wyrażała przekonanie, że dzięki pozyskaniu nowego terytorium Stany Zjednoczone uzyskają zdecydowaną przewagę w tej dziedzinie w regionie północnoatlantyckim. Republikańskie czasopismo „The Boston Herald” twierdziło nawet, że

ci, którzy wiedzą o niej [Alasce] najwięcej, oceniają ją najlepiej. Klimatu po stronie Pacyfiku [na tej szerokości geograficznej] nie da się porównać z tym po atlantyckiej stronie kontynentu... Mówi się, że kraj ten obfituje w futra, lasy i minerały, a jego rzeki i zatoki na wybrzeżu roją się od

kwatery gubernatora wszystkich placówek w Rosyjskiej Ameryce. Zob. *ibidem*; A. Andrusiewicz, *Złoty sen. Rosja XIX–XX wieku. Sprawy i ludzie*, Kraków 2016, s. 86.

³⁸ *Alaska*, TNR 1867, 24 December (Tuesday).

³⁹ *The Russian Treaty*, NYT 1867, 1 April (Monday).

⁴⁰ *Alaska*, TNR 1867, 24 December (Tuesday).

⁴¹ Ten sam tygodnik za jedną z głównych zalet nowego terytorium uznawał występującą na tym obszarze dużą populację morsów, których mięso po spożyciu mogłoby zapewnić „wzrost siły i wigoru u naszych ludzi, a także zwiększoną moc do dokonywania kolejnych zakupów, dzięki którym będziemy mogli produkować inne artykuły, które teraz muszą być importowane z obcych krajów”. Zob. *Value of Our New Acquisition*, TKC 1867, 18 April (Thursday).

⁴² Należy dodać, że produkty futrzarskie przez wiele lat były przedmiotem monopolu rządu rosyjskiego, ale Stanom Zjednoczonym i Wielkiej Brytanii udało się uzyskać dzierżawę terytorium od 50°49' szerokości geograficznej północnej do 58°13'. Wyłączny przywilej zaopatrywania Rosjan w produkty rolne i prowiant został wtedy przyznany Kompanii Zatoki Hudsona, a monopol na pozostałe terytoria pozostał w rękach Kompanii Rosyjsko-Amerykańskiej aż do jej likwidacji w 1867 roku. Zob. *The Russian Treaty*, NYT 1867, 1 April (Monday).

ryb wspanialszych od tych, które łowiono kiedykolwiek wcześniej⁴³. [Drewno alaskańskie] będzie szczególnie cenne dla rozwoju naszej domeny na wybrzeżu Pacyfiku i dla handlu na tym oceanie, który właśnie został wznowiony⁴⁴.

Dzięki informacjom opublikowanym w prasie można stwierdzić, że swoboda połowu ryb i możliwość zaopatrywania amerykańskich rybaków w portach rosyjskich na Alasce były ważnymi kwestiami, o których „załatwienie” zwracano się z prośbą nawet do Prezydenta Stanów Zjednoczonych Andrew Johnsa jeszcze w styczniu 1866 roku⁴⁵, tj. ponad rok przed zawarciem traktatu rosyjsko-amerykańskiego.

Prasa zwracała uwagę także na potencjał dla rozwoju handlu międzynarodowego płynący z zakupu nowego obszaru. Gazeta „The Boston Advertiser” w wydaniu z 9 kwietnia 1867 roku twierdziła, że Wyspy Aleuckie – również wchodzące w skład terytorium Alaski – znakomicie pełniłyby funkcję stacji paliwowych ułatwiających podróżowanie między Ameryką Północną a Chinami, co przełożyłoby się na istotny rozwój handlu między Stanami Zjednoczonymi a Państwem Środka, Japonią czy Indiami⁴⁶.

Zakup Alaski miał dla społeczeństwa amerykańskiego też istotny walor z politycznego punktu widzenia, o czym prasa nie omieszczała wspomnieć. Gazeta „The Boston Advertiser” podkreślała, że „zachodni kraniec Alaski stanowiłby doskonałą bazę dla [amerykańskiej] marynarki wojennej”⁴⁷. Rosyjska Ameryka była bowiem ograniczona od wschodu nie tylko przez terytorium Stanów Zjednoczonych, lecz także – co szczególnie istotne – przez brytyjskie kolonie w Ameryce Północnej, m.in. przez tzw. Kolumbię Brytyjską⁴⁸. Miało to zasadnicze znaczenie dla amerykańskiej polityki w regionie, gdyż po dokonaniu zakupu brytyjskie kolonie zostały praktycznie odcięte od dostępu do Pacyfiku, co znacznie umacniało

⁴³ Gazety „The Boston Daily Evening Transcript” (1867, 3 April) oraz „The Boston Advertiser” ([dalej: TBA] 1867, 6 April) wspominały m.in. o dużych łowiskach wielorybów i dorszy na wodach północnego Pacyfiku.

⁴⁴ „The Boston Herald” 1867, 11 April.

⁴⁵ Mowa tu o petycji skierowanej do prezydenta przez Zgromadzenie Ustawodawcze Terytorium Waszyngtonu. Członkowie Zgromadzenia utrzymywali, że wzdłuż brzegów posiadłości rosyjskich znaleziono obfitość halibutów i łososia doskonałej jakości. W związku z tym zwrócili się do prezydenta Johnsa o uzyskanie praw i przywilejów od rządu Rosji, które umożliwiłyby amerykańskim statkom rybackim odwiedzanie rosyjskich portów, zaopatrywanie się w nich w paliwo, wodę i prowiant, a także uzyskiwanie pomocy sanitarnej czy możliwości naprawy statków. Zob. *The Russian Treaty*, NYT 1867, 1 April (Monday).

⁴⁶ TBA 1867, 9 April; TNR 1867, 8 April.

⁴⁷ TBA 1867, 6 April. Warto również zastanowić się nad tym, jak wielkie znaczenie dla rosyjskiej polityki zagranicznej Alaską zyskałaby w czasie „zimnej wojny”. Można przypuszczać, że na jej terytorium znajdowałaby się jedna z największych wojskowych baz tego kraju, znacząco umniejszająca dominację Stanów Zjednoczonych w tym regionie.

⁴⁸ *The Russian Treaty*, NYT 1867, 1 April (Monday).

panowanie amerykańskie w regionie, a osłabiało wpływy Imperium Brytyjskiego, czyli głównego konkurenta Stanów Zjednoczonych na tym obszarze⁴⁹. Zdaniem chicagowskiego dziennika „Evening Journal” zakup nowego terytorium do tego stopnia umacniał pozycję Stanów w regionie Ameryki Północnej, że aneksja Kolumbii Brytyjskiej stawiała się tylko kwestią czasu⁵⁰. Na łamach innego dziennika – „World” – wspomniano nawet, że traktat podarował Stanom Zjednoczonym „moralne prawo” do zaanektowania brytyjskich posiadłości⁵¹.

Ponadto prasa zwracała uwagę na fakt, że zawarcie traktatu o cesji z Cesarstwem Rosyjskim przyczyniło się do umocnienia dobrych stosunków amerykańsko-rosyjskich, określanych na łamach prasy nawet „przyjaźnią” czy terminem *entente cordiale*, co oznacza „serdeczne porozumienie”⁵². „The National Republican” twierdził, że „jeśli kiedykolwiek będziemy potrzebowali pomocy jakiegokolwiek obcej potęgi, będzie to ogromna i niemal nieskazitelna potęga Rosji”⁵³.

Niektóre czasopisma na swoich łamach omawiały również kwestię traktatu rosyjsko-amerykańskiego z 1867 roku. Początkowo treść umowy była utrzymywana w tajemnicy, a szczegóły traktatu znali jedynie przedstawiciele państw-sygnatariuszy oraz najwyższe władze państwowe obu układających się stron. W jednym z pierwszych dzienników poruszających problem cesji terytorium Alaski zamieszczono jedynie informację, że Prezydent Stanów Zjednoczonych zakomunikował treść traktatu Senatowi już 31 marca, tj. po ustaleniu jej przez sekretarza stanu i przedstawiciela Cesarstwa Rosyjskiego. W tym samym numerze autorzy podali informacje o odbytych negocjacjach na posiedzeniu Gabinetu w piątek 29 marca oraz o nieformalnej wizycie rosyjskiego reprezentanta w Departamencie Stanu, gdzie ustalono ostateczne warunki porozumienia⁵⁴. Natomiast w jednym z majowych numerów tygodnika „The Holt County Sentinel” zamieszczono informacje dotyczące treści amerykańsko-rosyjskiego traktatu. Prawdopodobnie odbyło się to bez upoważnienia ze strony władz. Mimo to dziennikarze z tego tygodnika napisali o wydrukowaniu treści umowy w kolumnach tej gazety, co miało nastąpić jeszcze „dzisiaj”⁵⁵. Następująca treść traktatu cesyjnego została zatem po raz pierwszy upubliczniona 3 maja 1867 roku:

⁴⁹ Prasa podawała, że angielscy przedstawiciele byli „głęboko zasmuceni” informacją o zawarciu porozumienia angielsko-rosyjskiego, a Sir Frederick Bruce – brytyjski przedstawiciel w Stanach Zjednoczonych – zamierzał nawet zaprotestować przeciwko ustaleniom traktatu o cesji. Zob. *ibidem*.

⁵⁰ „Evening Journal” 1867, 1 January.

⁵¹ „World” 1867, 1 April.

⁵² „New York Herald” 1867, 1 April.

⁵³ TNR 1867, 8 April.

⁵⁴ *The Russian Treaty*, NYT 1867, 1 April (Monday).

⁵⁵ *What We Got by the Treaty*, „The Holt County Sentinel” (Oregon–Missouri) [dalej: THCS] 1867, 3 May (Friday).

W pierwszym artykule określono granice terytorium cedowanego; w drugim przekazano Stanom Zjednoczonym prawo własności wszystkich dóbr publicznych, z wyjątkiem kościołów greckich, które pozostają własnością ich wyznawców; w trzecim artykule postanowiono, że mieszkańcy, z wyjątkiem plemion niecywilizowanych, po trzech latach pobytu zostaną przyjęci jako obywatele Stanów Zjednoczonych, podczas gdy Eskimosi i Indianie będą podlegać naszej [amerykańskiej] władzy; w czwartym formalne warunki wymiany zostały ustalone, piąty przewiduje wycofanie wojsk rosyjskich; w szóstym cesja terytorium i praw jest określona jako wolna i nieobciążona zastrzeżeniami; a w siódmym ustalono datę ratyfikacji⁵⁶.

Dziennikarze „The Holt County Sentinel” wyrazili przy tym ulgę, że „nie-wielka wartość” omawianej cesji nie została dodatkowo pomniejszona przez żadne ulgi czy prawa zastrzeżone dla brytyjskich myśliwych i handlarzy⁵⁷. Dla autorów tego stwierdzenia „dzielenie się wątpliwymi korzyściami z tego terytorium byłoby całkowitym ich oddaniem, gdyż są [to] rzeczy zbyt małe, by je dzielić”⁵⁸.

Pewne wątpliwości występujące na łamach amerykańskiej prasy dotyczyły ceny, którą Stany Zjednoczone zobowiązały się zapłacić Cesarstwu Rosyjskiemu za nowy nabytek. Dziennik „New York Times” podawał kwotę 7 mln dolarów jako tę, za którą rząd rosyjski zgodził się przekazać rządowi Stanów wszystkie swoje posiadłości na kontynencie amerykańskim znane jako Rosyjska Ameryka⁵⁹. Nieco inne informacje podane zostały przez jedno z „groszowych czasopism”, tj. „The New York Sun”. W artykule opublikowanym 12 kwietnia 1867 roku można odnaleźć informację, że cena traktatowa za Rosyjską Amerykę wynosiła 9,2 mln dolarów⁶⁰. Cena ta jednak na łamach tego samego artykułu została zakwestionowana i autor wspominał już o 7,2 mln dolarów⁶¹, która to liczba była zgodna z treścią ustaleń amerykańsko-rosyjskich⁶² i figurowała w innych źródłach⁶³. Tygodnik „The Montana Post” podawał natomiast, że pieniądze

⁵⁶ *Ibidem*.

⁵⁷ W innym fragmencie artykułu autor stwierdził, że wspomniane korzyści i tak nie uczyniłyby znaczącej różnicy dla amerykańskiego handlu, gdyż na mocy traktatu wszyscy handlarze w Ameryce Północnej otrzymali równe prawa na terytorium Alaski, a brytyjscy myśliwi z okolic Great Beard Lake nie respektowaliby szczegółowych postanowień dotyczących ograniczenia terytoriów łowieckich.

⁵⁸ *What We Got by the Treaty*, THCS 1867, 3 May (Friday).

⁵⁹ *The Russian Treaty*, NYT 1867, 1 April (Monday).

⁶⁰ Również na łamach dziennika „New York Tribune” z dnia 9 kwietnia 1867 roku jako cena nabytego terytorium podana była liczba 10 mln dolarów. Zob. *The Russian Treaty*, NYT 1867, 9 April (Tuesday).

⁶¹ *The Russian Treaty*, “The Sun” (New York) 1867, 12 April (Friday).

⁶² M. Budzisz, *op. cit.*, s. 296.

⁶³ Kwota 7,2 mln dolarów występuje również na czeku, którym rząd Stanów Zjednoczonych zapłacił Rosji za terytorium Alaski. Zob. S. Balcerowski, *Najgorszy interes w historii Rosji – sprzedaż Alaski w 1867 r.*, 14.01.2015, <https://historia.org.pl/2015/01/14/najgorszy-interes-w-historii-rosji-sprzedaz-alaski-w-1867-r> (dostęp: 4.03.2022); *Check for the Purchase of*

miały zostać wypłacone 20 kwietnia 1868 roku, przy czym decyzja o przyznaniu odpowiedniej kwoty pieniędzy należała do Izby Reprezentantów. W trakcie obrad tej Izby dochodziło do sporów dotyczących m.in. kwestii umieszczenia w rezolucji zapisu o wstrzymaniu wypłaty około pół miliona dolarów należnych jednej z firm z Massachusetts za amunicję wojenną, wyprodukowaną dla Rosji w czasie wojny krymskiej z lat 1853–1856. Izba Reprezentantów odrzuciła tę propozycję⁶⁴.

Zakup Alaski przez Stany Zjednoczone w 1867 roku był faktem kontrowersyjnym nie tylko ze względu na cenę, którą Stany miały zapłacić za nowy nabytek, ale i z powodu znikomych – przynajmniej według ówczesnych – korzyści wynikających z posiadania tego terytorium. W prasie amerykańskiej z tego okresu można odnaleźć wiele różnych opinii na temat zasadności zakupu i perspektyw, które stały przed amerykańskim mocarstwem powiększonym o tak duży obszar.

Głównymi zaletami przytaczanymi w amerykańskiej prasie były wspomniane wcześniej: rozszerzenie terytorialne; pozyskanie wielu kopalni węgla i potencjalnych kopalni złota, co kilkanaście lat później przełożyło się na określenie zakupu Alaski mianem jednego z największych sukcesów amerykańskiej polityki zagranicznej w drugiej połowie XIX wieku; uzyskanie dostępu do dużej ilości futer czy lodu. Dziennik „The Charleston Daily News” szczególnie uwagę zwracał na rozszerzenie terytorialne, rozwój kraju oraz rosnącą samowystarczalność państwa amerykańskiego wynikającą z posiadania nowego terytorium. Autor artykułu z 12 kwietnia 1867 roku twierdził, że skoro Rosja nie chciała tego terytorium, to nikt inny niż Stany Zjednoczone nie powinien go mieć, a w czasie gdy w Europie trwają niepokoje i kłótnie o kwestie wschodnie czy niemieckie,

brat Jonathan może siedzieć z wysublimowaną obojętnością na szczycie Alleghenów i pluć swoim tytoniem w Atlantyk lub Pacyfik, wycinając ogromne kalifornijskie drewno nożem z żelaza ze swoich gór i mieszać swój kulebiak z cytrynami wyhodowanymi we własnych tropikach i chłodzonym lodem przywiezionym z własnego koła arktycznego⁶⁵.

Państwo amerykańskie stało się zatem państwem w dużej mierze samowystarczalnym, mogącym ograniczyć import wielu towarów z zagranicy⁶⁶. Na tym

Alaska (1868), https://www.archives.gov/milestone-documents/check-for-the-purchase-of-alaska?_ga=2.202217045.573622378.1656861128-501384841.1634864248 (dostęp: 3.07.2022).

⁶⁴ *This Whole Boundless*, TMP 1868, 24 July (Friday morning).

⁶⁵ *The Russian Treaty*, “The Charleston Daily News” 1867, 12 April (Friday morning).

⁶⁶ Dziennikarze z tygodnika TKC również uważali, że aby Stany Zjednoczone były w jak najmniejszym stopniu zależne od obcych potęg, powinny maksymalnie rozszerzać swoje granice, gdyż to może zapewnić im samowystarczalność. Zob. *Value of Our New Acquisition*, TKC 1867, 18 April (Thursday).

właśnie według reporterów „The Charleston Daily News” polegała słuszność ratyfikacji traktatu⁶⁷, dokonanej przez Senat 9 kwietnia 1867 roku⁶⁸.

Dziennikarze z tygodnika „The Kansas Chief” nie zgadzali się z częścią amerykańskiego narodu, która intensywnie potępiała zakup rosyjskich posiadłości⁶⁹. Odrzucali argumenty określające Alaskę mianem „ponurego terytorium, zupełnie bezwartościowego dla jakiegokolwiek użytku”, a jako argument przemawiający za koniecznością wyrażenia zdania odrębnego w tej sprawie uważali podobne opinie wypowiedziane na temat zakupu Luizjany przez Prezydenta Thomasa Jeffersona w 1803 roku. Luizjana z czasem została uznana przez amerykańskie społeczeństwo za jedną z najcenniejszych i najważniejszych spośród wszystkich posiadłości Stanów Zjednoczonych⁷⁰. Na łamach amerykańskiej prasy także cenę, którą Amerykanie musieli zapłacić za nową posiadłość, uważano za niewielką w porównaniu do wartości tego terytorium⁷¹. Reporterzy wspominali o takich zaletach nowego terytorium jak włączenie w granice Stanów dużej liczby Eskimosów, którzy dzięki zasadom Deklaracji Niepodległości i amerykańskiego prawa wyborczego „wkrótce staną się inteligentnymi i niezależnymi wyborcami”; co więcej, za korzystny czynnik uznali nawet dużą ilość wraków statków „w każdym stadium zniszczenia”, które mogłyby zostać wyciągnięte z Oceanu i następnie wykorzystane do wyremontowania północnoamerykańskiej floty wojennej⁷². Najciekawszym argumentem przytaczanym na łamach „The Kansas Chief” była

⁶⁷ „Golden Era” (1867, 14 April), dziennik amerykański ukazujący się w San Francisco, stwierdził nawet, że „jeżeli Senat odrzuci układ, uczyni to wbrew opinii większości wyborców amerykańskich”. Mało prawdopodobne jest jednak, aby takie ustalenia opierały się na rzetelnych badaniach opinii publicznej, które musiałyby zostać przeprowadzone w ciągu około 14 dni od zawarcia „tajnego” traktatu.

⁶⁸ Informacje o dokładnym przebiegu wspomnianego głosowania dostępne są za pośrednictwem udostępnionego w Internecie Dziennika Posiedzeń Senatu Stanów Zjednoczonych Ameryki. Na podstawie wpisu z 9 kwietnia 1867 roku można określić, że za ratyfikacją traktatu głosowało 37 senatorów, a przeciwko niej – tylko 2. Zob. The Library of Congress, *A Century of Lawmaking for a New Nation: U.S. Congressional Documents and Debates, 1774–1875*, “Journal of the Executive Proceedings of the Senate of the United States of America”, vol. 17, <https://memory.loc.gov/cgi-bin/ampage?collId=llej&fileName=017/1lej017.db&recNum=248> (dostęp: 14.04.2022). Warto również dodać, że w czasie rozmów nad ratyfikacją traktatu Senat odmówił zgody na publikację treści debaty, a obrady odbywały się za zamkniętymi drzwiami. Zob. *The Russian Treaty*, “The Sun” (New York) 1867, 12 April (Friday).

⁶⁹ Podobna opinia wyrażona została w dzienniku TNR, którego reporterzy wyraźnie poparli traktat przekazujący Stanom Zjednoczonym nowe prowincje i uważali, że „ten zakup był mądry”. Zob. *Alaska*, TNR 1867, 24 December (Tuesday).

⁷⁰ *Value of Our New Acquisition*, TKC 1867, 18 April (Thursday).

⁷¹ „Daily Oregonian” 1867, 2 April. Ten sam dziennik wyrażał również opinię, że „zakupione przez nasz rząd posiadłości rosyjskie w Ameryce Północnej stanowią najcenniejszy nabytek terytorialny od czasu cesji Kalifornii” z 1848 roku, którą Amerykanie – wraz z terenami Nowego Meksyku – otrzymali od południowych sąsiadów za kwotę około 18 mln dolarów.

⁷² *Value of Our New Acquisition*, TKC 1867, 18 April (Thursday).

korzyść wynikająca z długości dnia na Alasce, którą autorzy szacowali na około 8 godzin. W ich mniemaniu jeśli potencjalny dzień pracy na Alasce wynosiłby tylko tyle godzin, to zgodnie z zasadą powszechnej wolności i równości obywateli Stanów Zjednoczonych, występującą w Deklaracji Niepodległości, w całym państwie amerykańskim powinno nastąpić powszechne skrócenie dnia pracy z 10 do 8 godzin⁷³, co stanowiłoby istotny przełom w socjalnej polityce tego państwa. Na łamach czasopisma „The Kansas Chief” dziennikarze przedstawili szeroki katalog wielu interesujących i oryginalnych, a nieraz nawet absurdalnych korzyści wynikających z zakupu terytorium Alaski. Abstrahując od racjonalności przytaczanych argumentów, należy stwierdzić, że duża część z nich mogła przemawiać do przeciętnie wykształconych Amerykanów, powstrzymując ich tym samym od krytyki poczynionej transakcji, do czego niejednokrotnie nawoływały amerykańskie środki przekazu⁷⁴.

Zdecydowanie bardziej stonowane opinie zostały wyrażone w dzienniku „New York Tribune”, który podawał, że cesja Rosyjskiej Ameryki „będzie najważniejszym wydarzeniem międzynarodowym dotyczącym tego kontynentu, jakie miało miejsce od wielu lat”⁷⁵. Podobne wypowiedzi można odnaleźć na łamach gazety „The Montana Post”. Jej redaktorzy zgadzali się, że zakup może zostać uznany za niefortunny, lecz próbowali wskazać ogromne korzyści polityczne i gospodarcze wynikające z transakcji, takie jak osłabienie pozycji Kolumbii Brytyjskiej na kontynencie amerykańskim, pozyskanie dużej ilości łowisk i lasów czy zwykle rozszerzenie terytorialne oraz rozwój i usprawnienie handlu z państwami azjatyckimi⁷⁶.

Wśród tytułów prasowych można wskazać również takie, które wykazywały daleko idące niezdecydowanie w przytaczanych przez siebie opiniach, np. gazeta „New York Evening Post” w wydaniu z 1 kwietnia 1867 roku wskazywała, że terytorium Alaski jest „zamarzniętym, jałowym, pustynnym regionem... nieprzedstawiającym żadnej wartości ani obecnie, ani w przyszłości”⁷⁷. Jednak tego samego dnia, w drugim wydaniu, czasopismo twierdziło już, że zakup terytorium rosyjskiego zapewni Stanom Zjednoczonym niekwestionowaną pozycję na amerykańskim wybrzeżu Pacyfiku oraz uniemożliwi dalsze rozprzestrzenianie się wpływów brytyjskich⁷⁸. Nie wiadomo, dlaczego w redakcji „New York Evening Post” następowały tak gwałtowne zmiany programowe. Należy jednak zakwalifikować to czasopismo do grupy tych, które nie były ani zdecydowanie za, ani zdecydowanie przeciw traktatowi.

⁷³ *Ibidem*.

⁷⁴ R.E. Welch Jr, *op. cit.*, s. 494.

⁷⁵ *The Russian Treaty*, NYT 1867, 1 April (Monday).

⁷⁶ *This Whole Boundless*, TMP 1868, 24 July (Friday morning).

⁷⁷ „New York Evening Post” 1867, 1 April, 8 April, 19 April.

⁷⁸ „New York Evening Post” 1867, 8 April, 19 April.

W amerykańskiej prasie z drugiej połowy XIX wieku pojawiały się również negatywne opinie o zakupie Alaski. Dowodziły one, że fakt zawarcia traktatu został przyjęty dość sceptycznie przez społeczeństwo, dla którego wspomnienie Alaski przywoływało wizję zimnego, jałowego i niezamieszkanego regionu, znanego tylko z opowieści żeglarzy i podróżników⁷⁹. Artykuły prasowe wskazywały na wysoką cenę, brak wyraźnych korzyści czy duże koszty, które Stany Zjednoczone musiały ponieść w celu ustanowienia administracji nad nowymi terenami. Dziennik „New York Tribune”, który jeszcze parę dni wcześniej był stosunkowo umiarkowany w swojej opinii na temat transakcji, za największą wadę zakupu uznawał przyjęcie w ramy amerykańskiego mocarstwa około 40 tys. nowych mieszkańców, z których większość stanowili niebezpieczni i nieprzewidywalni Indianie, z którymi nieuchronnie musiało dojść do wojny, jeśli władze chciałyby ich sobie podporządkować. Dziennikarze ubolewali też nad kosztami, które państwo będzie musiało ponieść na armię, okręty czy ustanowienie rządu⁸⁰ lub – jak chciał sekretarz stanu W. Seward – sześciu rządów terytorialnych⁸¹. Na łamach tego dziennika pojawiła się także intensywna krytyka nastrojów panujących w Senacie w czasie debaty nad ratyfikacją traktatu. Senatorowie z tzw. kręgu Eskimosów, czyli grupy popierającej jak najszybszą ratyfikację tej „bezsensownej głupoty”⁸², byli krytykowani za brak cierpliwości, zastanowienia, wiedzy o nowym terytorium oraz zbytnią uległość i łatwowierność wobec ogólników i chwytów retorycznych stosowanych przez sekretarza stanu W. Sewarda, próbującego uzasadnić potrzebę jak najszybszego zatwierdzenia traktatu przez Kongres⁸³. Co więcej, na łamach niektórych czasopism pojawiły się sceptyczne głosy nazywające zakup głupotą i wyrażające nadzieję na odmowę przyznania niezbędnych środków przez Izbę Reprezentantów⁸⁴.

⁷⁹ *The Russian Treaty*, NYT 1867, 1 April (Monday).

⁸⁰ *The Russian Treaty*, NYT 1867, 9 April (Tuesday).

⁸¹ *What We Got by the Treaty*, THCS 1867, 3 May (Friday).

⁸² Według jednego z telegrafów skierowanych do redakcji NYT nawet minister spraw zagranicznych Cesarstwa Rosyjskiego książę Aleksandr Górczakow twierdził, że terytorium Rosyjskiej Ameryki „jest nie tylko bezwartościowe dla jego [rosyjskiego] rządu, ale stanowi wydatek i kłopot, którego car chętnie by się pozbył”. Książę zapewniał również Amerykanina, gen. Focha, że Rosja byłaby skłonna scedować to terytorium na rzecz Stanów Zjednoczonych jako dar, jeśli byłoby ono pożądané przez amerykańskie władze. Zob. *The Russian Treaty*, NYT 1867, 9 April (Tuesday).

⁸³ *Ibidem*.

⁸⁴ *What We Got by the Treaty*, THCS 1867, 3 May (Friday). Projekt ustawy przeznaczającej pieniądze na zakup Alaski przeszedł ostatecznie przez Izbę Reprezentantów w dniu 14 lipca 1868 roku zdecydowaną większością głosów, tj. 113 głosów „za” do 43 głosów „przeciw”. Wyniki te pochodzą z amerykańskiego publikatora „Congressional Globe”, czyli źródła zawierającego treść debat kongresowych. Zob. The Library of Congress, *A Century of Lawmaking for a New Nation: U.S. Congressional Documents and Debates, 1774–1875*, Congressional Globe, 40th Congress, 2nd Session, <https://memory.loc.gov/cgi-bin/ampage?collId=llcg&fileName=082/llcg082.db&recNum=986> (dostęp: 5.03.2022). Dodatkowo w „United States Statutes at Large”, będącym

Dziennikarze z tygodnika „The Holt County Sentinel” sceptycznie odnosili się do gospodarczych korzyści wynikających z zakupu. W ich opinii ogromna ilość pustyń śnieżnych, karłowatych lasów, zamrzniętych rzek, niedostępnych pasm górskich czy wysp rozrzuconych wzdłuż górzystego i jałowego brzegu była dla Stanów Zjednoczonych „całkowicie bezużyteczna”, a z pewnością niewarta „nawet 7 mln dolarów”. Wskazywali także, że naród amerykański jeszcze przed zakupem Alaski posiadał więcej terytorium, niż jest w stanie przyzwoicie zarządzać, a za jedyne korzystne nabytki na nowych terenach uznali Wyspę Baranową i Wyspę Księcia Walii, całą resztę zaś określili mianem „nieużytków”⁸⁵.

Sceptycy zwracali zatem uwagę na to, że fakt poszerzenia granic tak dużego państwa jak Stany Zjednoczone nie musi być bezsprzecznie uznany za zaletę. Ukazali przy tym wady wynikające z etnicznej czy klimatycznej odmienności zakupionych terenów. Również powołanie całkowicie nowej administracji, wysłanie na teren Alaski wojska czy próby generalnego „ucywilizowania” tego regionu i ludności tam żyjącej sprawiłyby, że Stany musiałyby ponieść znaczne koszty. Według krytyków decyzji o zakupie nawet korzyści wynikające z handlu skórami czy z rybołówstwa nie byłyby w stanie wynagrodzić skarbowi państwa ogromnych wydatków i inwestycji.

Przedmiotem zainteresowania prasy stała się też ocena polityków, którzy najpoważniej przyczynili się do zawarcia tej transakcji. Zróżnicowane opinie były wyrażane pod adresem sekretarza stanu W. Sewarda, tj. polityka odpowiedzialnego za negocjacje traktatowe i głównego autora ostatecznej treści porozumienia. Był on osobą, dzięki której proces podpisania traktatu miał tak błyskawiczny przebieg, a wynikało to bezpośrednio z chęci przedstawienia podpisanego dokumentu Senatowi jeszcze przed zakończeniem trwającej wtedy sesji obrad⁸⁶. Przede wszystkim prasa określała go mianem ministra, który dodał 380 tys. mil kwadratowych do obszaru republiki wraz z „najwyższą górą na świecie”⁸⁷, co „pozwoili mu odejść w błogosławionej nadziei dyplomatycznej nieśmiertelności”⁸⁸. Zdecydowanego wsparcia sekretarzowi stanu udzieliła natomiast demokratyczna gazeta

publikatorem praw wydawanych przez Kongres Stanów Zjednoczonych, widnieje oficjalna ustawa przeznaczająca fundusze na wykonanie traktatu rosyjsko-amerykańskiego, potwierdzająca ustalenia wcześniejszego głosowania. Zob. The Library of Congress, *A Century of Lawmaking for a New Nation: U.S. Congressional Documents and Debates, 1774–1875*, Statutes at Large, 40th Congress, 2nd Session, <https://memory.loc.gov/cgi-bin/ampage?collId=llsl&fileName=015/llsl015.db&recNum=231> (dostęp: 5.03.2022). Warto dodać, że w prasie podawano jednak również inne stosunki głosów. „The National Republican” podawał następujące wyniki decydującego głosowania: 104 głosy „za” i 42 głosy „przeciw”. Zob. *Alaska*, TNR 1868, 15 July (Wednesday morning).

⁸⁵ *What We Got by the Treaty*, THCS 1867, 3 May (Friday).

⁸⁶ M. Budzisz, *op. cit.*, s. 294–295.

⁸⁷ Mowa tu prawdopodobnie o Górze Świętego Eliasza, obecnie uznawanej za drugi najwyższy szczyt Ameryki Północnej.

⁸⁸ *The Russian Treaty*, „The Charleston Daily News” 1867, 12 April (Friday morning).

„New York Commercial Advertiser”⁸⁹ oraz dziennik „New York Times”, który w ten sposób ocenił jego działania: „Podczas gdy wąskie umysły politycznych bigotów wykorzystwały wszystkie swoje sposoby, aby naznaczyć go [Sewarda] jako zdrajcę swojej partii, on spokojnie realizował wielkie cele o trwałym i nadrzędnym znaczeniu dla swojego kraju”⁹⁰.

Dziennikarze z czasopisma „New York Tribune” negowali zasługi W. Sewarda, zarzucając mu zapłacenie tak dużej kwoty w zamian za terytorium, które Rosjanie równie dobrze mogliby oddać za darmo, gdyż ponosili znaczne koszty zarządzania tymi ziemiami⁹¹. Według nich sekretarz działał w ten sposób z powodów wyłącznie osobistych, a tajne negocjacje traktatowe i nagłe zjawienie się nalegającego na natychmiastowe zatwierdzenie układu W. Sewarda w Senacie⁹² mogło budzić kolejne wątpliwości. Część senatorów i dziennikarzy nie czuła się przekonana argumentami przytaczanymi przez W. Sewarda za jak najszybszą ratyfikacją traktatu:

Po pierwsze: (...) region, który ma być nabyty, był stosunkowo tak cenny dla Rosji jak Irlandia dla Anglii; to znaczy klimat i naturalne bogactwo drewna, zboża, ziemi, futer i łowisk, a także prawdopodobnie węgla, złota i srebra, były ogromnie cenne.

Po drugie: gdybyśmy nie zajęli jej natychmiast, stracilibyśmy okazję i stałaby się ona własnością jakiegoś innego narodu.

Po trzecie: traktat musi zostać ratyfikowany w ciągu 90 dni lub nie zostanie podpisany, a jeśli nie zostanie podpisany, każdy rząd w Europie będzie się cieszył z naszego niepowodzenia, a amerykańskie, przyjazne stosunki z potężnym Imperium Rosyjskim zostaną nadszarpnięte przez upokorzenie, któremu poddaliśmy się na całym świecie⁹³.

Według dziennikarzy „New York Tribune” w Senacie znajdowała się zarówno grupa polityków, którzy chcieliby ukarać W. Sewarda za tak lekkomyślne użycie „dyplomatycznej maszyny rządowej”, jak i kilkunastu senatorów „Eskimosów”, którzy – zapraszani na eleganckie kolacje organizowane przez sekretarza stanu⁹⁴ –

⁸⁹ R.E. Welch Jr, *op. cit.*, s. 487.

⁹⁰ „New York Times” 1867, 1 April.

⁹¹ Ponadto zakup Alaski był wręcz wyśmiewany przez część polityków, określanych często zbiorczym mianem „antyekspansjonistów”. Nazywali oni transakcję „najwyższą głupotą”, dowodząc, że W. Seward właściwie nie kupił niczego szczególnego poza kilkoma foczymi skórami i ogromnymi lodowcami. Zob. *The Alaska of the Present Day: Some Impressions of the Country and Its Resources Received on a Recent Visit*, „The Minneapolis Journal” [dalej: TMJ] 1903, 12 September (Saturday evening). Nowy nabytek był też szyderczo określany mianem prywatnej „wielkiej lodówki” sekretarza stanu, a do samej transakcji szybko przyłgnęła nazwa: „szaleństwo Sewarda”. Zob. R.V. Hine, J.M. Faragher, *Pogranicza. Historia amerykańskiego Zachodu*, Kraków 2011, s. 154; M. Heller, *Historia Imperium Rosyjskiego*, Warszawa 2005, s. 623.

⁹² *The Russian Treaty*, NYT 1867, 9 April (Tuesday).

⁹³ *Ibidem*.

⁹⁴ Taktyka „promocyjnych” przyjęć W. Sewarda była komentowana i wyśmiewana nawet na łamach czasopism generalnie przychylnych zawarciu traktatu. Już 9 kwietnia 1867 roku republikań-

wspierali jak najszybsze ratyfikowanie porozumienia. Jednym z najbardziej zagorzałych przeciwników „kręgu” sojuszników W. Sewarda i traktatu był wydawca wówczas radykalnie republikańskiego dziennika „New York Tribune” – Horace Greeley. Na łamach tego czasopisma oskarżał administrację o próbę odwrócenia uwagi opinii publicznej od wewnętrznych problemów kraju poprzez wszelkiego rodzaju „zagraniczne komplikacje”, do których zaliczał również zawarcie traktatu rosyjsko-amerykańskiego⁹⁵. Mimo zróżnicowanych poglądów opinii publicznej i licznych „kłopotliwych pytań” zadawanych przez senatorów niesprzyjających traktatowi, a także kontrowersji wokół wprowadzenia tajności obrad Senatu poparcie „kręgu Eskimosów” i przewodniczącego Komisji Spraw Zagranicznych senatora Charlesa Sumnera⁹⁶ pozwoliło na niezwłoczne ratyfikowanie treści traktatu przysięgającą większością głosów – 37 na „tak” do 2 na „nie”⁹⁷.

Opinie na temat przydatności terytorium Alaski odmieniły się gwałtownie w wyniku „gorączki złota” nad rzeką Klondike, której początek można datować na 1896 rok⁹⁸. Szczególnym zainteresowaniem cieszył się wówczas obszar wokół Przylądka Nome, będącego jednym z najdalej na zachód wysuniętych punktów Alaski. Tygodnik „Mohave County Miner” określał te tereny jako „nie tylko bogaty kraj, ale jeden z najbardziej niezwykłych regionów złota, jakie kiedykolwiek odkryto”. Reporterzy wspominali też o wywołującym zachwyty i zainteresowanie pasie plaży w okręgu Nome, gdzie złoto można było wyłowić w dużych ilościach

ski „New York Herald” pisał: „Ale z jego rostbefem z Pensylwanii, ostrygami z Wirginii, wędzonym morsem z Cieśniny Behringa, (...) winami kalifornijskimi i burbonem z Kentucky (...) niezachwiany Seward, być może jeszcze ich [swoich przeciwników w Kongresie] pokona”.

⁹⁵ NYT 1867, 1 April, 10 April. Dziennik Greeleya był bardzo radykalny w poglądach na temat zakupu Alaski. W wydaniu NYT z 16 lipca 1868 roku, czyli zaraz po przeznaczeniu przez Kongres funduszy na sfinalizowanie zakupu, dziennikarze pisali: „Uważamy, że wypłacenie tych pieniędzy [za zakup Alaski] było wskazane. Po ich otrzymaniu chcielibyśmy, aby Rosja zgodziła się przyjąć to terytorium z powrotem jako darmowy prezent od naszej Republiki”.

⁹⁶ Senator Charles Sumner jest również uznawany za pomysłodawcę samej nazwy „Alaska”, która miała się wywodzić od słowa pochodzącego z języka aleuckiego, oznaczającego „wielką krainę”. Zob. R.V. Hine, J.M. Faragher, *op. cit.*, s. 154.

⁹⁷ <https://memory.loc.gov/cgi-bin/ampage?collId=llej&fileName=017/llej017.db&recNum=248> (dostęp: 14.04.2022).

⁹⁸ Pierwsza „gorączka złota” w Stanach Zjednoczonych rozpoczęła się w 1848 roku na terenie Kalifornii. Przyłączanie nowych terytoriów do Stanów powodowało migracje dziesiątków tysięcy ludzi przez cały kontynent, najczęściej ku wybrzeżom Pacyfiku. Odkrycia nowych złóż metali szlachetnych przez podróżujących poszukiwaczy dały początek szeregowi nowych „gorączek złota”: nad rzeką Fraser w Kolumbii Brytyjskiej w 1858 roku; w Górach Skalistych w Kolorado w 1859 roku; w Idaho i Montanie w latach 1860 i 1862; w Górach Czarnych w 1876 roku; w Leadville w Kolorado i Tombstone w Arizonie w 1877 roku czy w regionie Coeur d’Alene w stanie Idaho w 1883 roku. Ostatnią w katalogu najśłynniejszych „gorączek złota” była ta wspomniana przez autora artykułu, mająca miejsce w latach 1896–1897 na terytorium kanadyjskiego Yukonu i amerykańskiej Alaski. Zob. R.V. Hine, J.M. Faragher, *op. cit.*, s. 142.

na odległości 30 mil lub więcej⁹⁹. Dziennik „The Times” wspominał o dużych transportach złota regularnie wypływających z Przylądka Nome na parostatkach. Poza tym na łamach tego czasopisma pojawiało się wiele wzmianek o różnych poszukiwaczach złota i ich dokonaniach, np. ilości złota odnalezonego w czasie poszukiwań na obszarze Przylądka¹⁰⁰. Prasa wspominała również, że w celu zwiększenia zainteresowania tym bogatym pasem ziemi władze federalne nie zezwoliły na prawne rejestrowanie własności w stosunku do fragmentów owego wybrzeża. W związku z tym „każdy górnik ma prawo iść do pracy wszędzie tam, gdzie jest miejsce dla jego bujaka [tj. sprzętu do płukania złota], o ile ziemia nie jest zajęta przez kogoś innego”. Jeżeli jakiś fragment plaży został wyeksploatowany, to pracownik przenosił się na inny, niezajęty kawałek ziemi i tam dalej poszukiwał złotego pyłu¹⁰¹. Nie dziwi zatem fakt, że próby wprowadzenia przez rząd federalny ograniczeń zakładających, że jeden górnik nie może zajmować tak dużej części plaży, wywołały zdenerwowanie i protesty wśród poszukiwaczy¹⁰². Dziennik „The Times” podawał nawet, że „komendant fortu St. Michaels zamierza wkrótce wysłać do Nome City wojska federalne”, mające za zadanie stłumić zamieszki i zapobiec strzelaninom wywoływanym niejednokrotnie przez wielki tłum zdenerwowanych górników, umęczonych dodatkowo przez mróz i szkorbut¹⁰³.

Za właściwe podsumowanie obszernego i zróżnicowanego obrazu zakupu Alaski w prasie amerykańskiej można uznać artykuł opublikowany 12 września 1903 roku w amerykańskim czasopiśmie „The Minneapolis Journal”. Autor tego artykułu niedługo przed jego napisaniem powrócił z ponad dwumiesięcznej podróży po tym regionie. Jego opinia o nabytku z 1867 roku była dosyć wyważona, ale zarazem wskazał istotne korzyści wynikające z tego zakupu. Przede wszystkim korespondent uznał Alaskę za obszar bogaty w minerały, drewno i łowiska, a nawet wskazał na jego rolniczy czy demograficzny (jako miejsce ewentualnej emigracji zarobkowej) potencjał¹⁰⁴. Nie skupił się w tym przypadku tylko na zlotodajnym obliczu tego regionu, lecz także wypowiedział się na temat korzyści handlowych, podając przy tym dane liczbowe:

Bilans handlowy Alaski w roku kończącym się 30 czerwca 1903 roku wyniósł ponad 21 mln dolarów, nie licząc wydobycia złota, które dodałoby jeszcze prawie 5 mln dolarów. Oficjalnie stwierdza się, że od czasu, gdy Alaska stała się terytorium amerykańskim, wyeksportowała futra, ryby i złoto o równej wartości 150 mln dolarów, podczas gdy inwestycje kapitału amerykańskiego na Alasce osiągnęły 25 mln dolarów. Do tego należy dodać znaczne sumy zainwestowane w zapew-

⁹⁹ *A Field of Treasure*, „Mohave County Miner” (Kingman–Arizona) 1899, 30 September.

¹⁰⁰ *Golden Stories of Alaska*, „The Times” (Washington) 1899, 15 July.

¹⁰¹ *A Field of Treasure*, „Mohave County Miner” 1899, 30 September.

¹⁰² *Ibidem*.

¹⁰³ *Golden Stories of Alaska*, „The Times” (Washington) 1899, 15 July.

¹⁰⁴ *The Alaska of the Present Day: Some Impressions of the Country and Its Resources Received on a Recent Visit*, TMJ 1903, 12 September (Saturday evening).

nienie transportu na Alaskę. Ta sama oficjalna instytucja szacuje łączny koszt wysyłki towarów na Alaskę ze Stanów Zjednoczonych w tym samym okresie na 100 mln dolarów¹⁰⁵.

Autor nie ukrywał zatem, że może faktycznie Alaska w kilka lat po zakupie nie stanowiła „raju na ziemi”¹⁰⁶ ani nie oferowała potencjalnym mieszkańcom wielu możliwości zarobku czy rozwoju, może z wyjątkiem złotodajnych plaż na Przylądku Nome¹⁰⁷. Zasadniczo trudno nie zgodzić się z tą opinią. Poza uzgodnionymi w traktacie 7,2 mln dolarami rząd Stanów Zjednoczonych musiał zainwestować zdecydowanie większe fundusze w rozwój gospodarczy tego obszaru oraz rozciągnięcie na jego terytorium władzy państwowej w postaci administracji. W zamian za to Alaska w małym stopniu rekompensowała straty poniesione przez Stany Zjednoczone na jej rzecz. W XIX wieku jedyne wyraźne korzyści to rozwój handlu futrzarskiego, górnictwa i rybołówstwa, a pozostałe „potencjalne korzyści” były w zasadzie tylko pomysłami, które nie doczekały się szerszej realizacji. Prawdziwe zalety jednego z największych amerykańskich zakupów terytorialnych w XIX wieku ukazały się dopiero wiele lat po zakupie, początkowo pod postacią złota, a później również minerałów i ropy naftowej¹⁰⁸.

Analizując poszczególne tytuły prasowe, należy stwierdzić, że traktat cedujący terytorium Alaski na rzecz Stanów Zjednoczonych nie wzbudził w społeczeństwie amerykańskim tak gwałtownych odczuć, jak wydawałoby się po odbyciu pobieżnej lektury wspomnianych tu artykułów prasowych. Prasa szeroko opisywała nowe nabytki i analizowała tekst traktatu cesyjnego, ale miało to miejsce tylko w pierwszych dniach po 30 marca 1867 roku, kiedy to o godzinie czwartej nad ranem wschodniego czasu amerykańskiego zawarto wspomniany traktat o sprzedaży¹⁰⁹. W kolejnych dniach artykuły były coraz krótsze, a po upływie kilku lat

¹⁰⁵ *Ibidem*.

¹⁰⁶ Na łamach artykułu autor wspomniał również o trudnej sytuacji tego regionu z perspektywy ustawodawczej. Wynikało to np. z faktu, że żaden członek senackiej komisji do spraw terytoriów nie miał informacji na temat rzeczywistych potrzeb tego regionu jeszcze w 1903 roku. Żaden z ówczesnych senatorów z komisji nawet nie widział Alaski. Ostatecznie na północny-zachód wysłana została podkomisja pod przewodnictwem W.P. Dillinghama ze stanu Vermont. Członkiem komisji został też autor wspomnianego artykułu. W wyniku wizji lokalnej ustalono najbardziej palące potrzeby ustawodawcze, pochodzące w zasadzie od grupy biznesmenów działających na Alasce. W skład tego katalogu potrzeb wchodziły: poprawki do praw górniczych, kwestia delegata w Kongresie i terytorialnej formy rządu, zachowanie łowisk, lepsze zaplecze handlowe oraz budowa nowych dróg dla wozów. Zob. *The Alaska of the Present Day: Some Impressions of the Country and Its Resources Received on a Recent Visit*, TMJ 1903, 12 September (Saturday evening).

¹⁰⁷ *Ibidem*.

¹⁰⁸ Należy wspomnieć, że niektóre czasopisma, jak np. nowojorski „World”, prognozowały, iż pomimo aktualnego nikłego znaczenia Alaski dla gospodarki i polityki Stanów Zjednoczonych, w przyszłości tereny te będą mogły znaczyć o wiele więcej. Jak wiadomo, dzisiaj można uznać te przypuszczenia za trafny osąd. Zob. „World” 1867, 1 April.

¹⁰⁹ M. Budzisz, *op. cit.*, s. 294–295.

sporadycznie pojawiały się jedynie podsumowania i niewielkich rozmiarów analizy aktualnej sytuacji kolonizacyjnej na terenie nowo nabytych ziem. Informacje o Alasce rzadko zajmowały pierwszorzędne miejsca na łamach gazet. Tego typu wzmianki zazwyczaj trafiały na pierwszą stronę dziennika, ale rzadko otrzymywały miejsce w pierwszej kolumnie; często były publikowane obok takich informacji jak sytuacja w poszczególnych stanach i innych państwach czy ogłoszenia lokalne. Należy podkreślić, że w informacjach zawartych w prasie poruszano wiele wątków dotyczących zakupu nowego terytorium, a autorzy poszczególnych artykułów niejednokrotnie wyrażali odmienne opinie na temat zasadności tej transakcji. Według amerykańskiego badacza opinii publicznej R.E. Welcha nie można twierdzić, że prasa amerykańska jako całość była jednoznacznie nieprzychylna traktatowi. Stwierdzeniem o wiele bliższym prawdy jest teza, że większość prasy amerykańskiej albo popierała zakup Alaski, albo przynajmniej wyraźnie przeciw niemu nie oponowała¹¹⁰, a działo się to w zasadzie niezależnie od przynależności politycznej danego dziennika czy też geograficznego regionu Stanów Zjednoczonych, w którym był on wydawany¹¹¹.

BIBLIOGRAFIA

Źródła

Check for the Purchase of Alaska (1868), https://www.archives.gov/milestone-documents/check-for-the-purchase-of-alaska?_ga=2.202217045.573622378.1656861128-501384841.1634864248 (dostęp: 3.07.2022).

„Daily Oregonian” 1867.

„Evening Journal” 1867.

„Golden Era” 1867.

„Mohave County Miner” (Kingman–Arizona) 1899.

„New York Evening Post” 1867.

„New York Herald” 1867.

„New York Times” 1867.

„New York Tribune” 1867–1868.

„The Boston Advertiser” 1867.

„The Boston Daily Evening Transcript” 1867.

„The Boston Herald” 1867.

„The Charleston Daily News” 1867.

¹¹⁰ W literaturze przedmiotu zwraca się uwagę również na fakt, że część dziennikarzy amerykańskich mogła zostać przekupiona przez przedstawicieli rosyjskich albo – co bardziej prawdopodobne – przez amerykańskie środowiska przychylne traktatowi. Zadaniem prasy miałoby być w tym przypadku zainaugurowanie szerokiej kampanii prasowej na rzecz zakupu Alaski, co miało doprowadzić do utwierdzenia pozytywnej opinii o zakupie w społeczeństwie amerykańskim, a także do przekonania części niezdecydowanych kongresmenów. Zwłaszcza to ostatnie wydawało się istotne w obliczu trwającej do połowy 1868 roku debaty nad kwestią przekazania funduszy na finalizację transakcji. Zob. L. Pastusiak, *op. cit.*, s. 532.

¹¹¹ R.E. Welch Jr, *op. cit.*, s. 492–493.

- „The Holt County Sentinel” (Oregon–Missouri) 1867.
 „The Kansas Chief” (White Cloud) 1867.
 „The Minneapolis Journal” 1903.
 „The Montana Post” 1868.
 „The National Republican” (Washington) 1867–1868.
 „The Sun” (New York) 1867.
 „The Times” (Washington) 1899.
 „World” 1867.

Literatura

- Alaska w pigułce. Podstawowe informacje*, 13.01.2021, <https://kierunekalaska.pl/alaska-w-pigulce-podstawowe-informacje> (dostęp: 28.05.2022).
- Andrusiewicz A., *Złoty sen. Rosja XIX–XX wieku. Sprawy i ludzie*, Kraków 2016.
- Balcerowski S., *Najgorszy interes w historii Rosji – sprzedaż Alaski w 1867 r.*, 14.01.2015, <https://historia.org.pl/2015/01/14/najgorszy-interes-w-historii-rosji-sprzedaz-alaski-w-1867-r> (dostęp: 4.03.2022).
- Bohun T., *W poszukiwaniu Wielkiej Ziemi*, 11.06.2008, <https://www.rp.pl/historia/art16181071-w-poszukiwaniu-wielkiej-ziemi> (dostęp: 9.03.2022).
- Budzisz M., *Koniec rosyjskiej Ameryki*, Kraków 2017.
- Chronicling America. Historic American Newspapers, <https://chroniclingamerica.loc.gov> (dostęp: 5.05.2023).
- Długosz Z., *Historia odkryć geograficznych i poznania Ziemi*, Warszawa 2012.
- Golder F.A., *The Purchase of Alaska*, “The American Historical Review” 1920, vol. 25, no. 3. DOI: 10.2307/1836879
- Grinev A.V., *The Plans for Russian Expansion in the New World and the North Pacific in the Eighteenth and Nineteenth Centuries*, “European Journal of American Studies” 2010, vol. 5, no. 2. DOI: 10.4000/ejas.7805
- Heller M., *Historia Imperium Rosyjskiego*, Warszawa 2005.
- Hine R.V., Faragher J.M., *Pogranicza. Historia amerykańskiego Zachodu*, Kraków 2011.
- Jak handlowano Alaską*, 8.12.2012, <https://web.archive.org/web/20160314070551/http://ze-swiata.pl/jak-handlowano-alaska> (dostęp: 22.05.2022).
- Jensen R.J., *The Alaska Purchase and Russian-American Relations*, Seattle 1975.
- Kay B., *Na koniec świata. Historia odkryć geograficznych*, Warszawa 2003.
- Łukawski Z., *Historia Syberii*, Wrocław 1981.
- Michalczyk S., *Prezydencja Polski w Radzie Unii Europejskiej. Teoretyczno-metodologiczne aspekty badań rezonansu medialnego*, [w:] *Obraz prezydencji Polski w Radzie Europejskiej (2011) w wybranych tytułach prasy polskiej*, red. M. Kolczyński, Katowice 2013.
- Pastusiak L., *Dyplomacja Stanów Zjednoczonych (XVIII–XIX w.)*, Toruń–Warszawa 1997.
- Reader’s Digest, *Przewodnik po świecie. Ilustrowana encyklopedia geograficzna*, 1998.
- Saul N.E., *Distant Friends: The United States and Russia, 1763–1867*, Kansas 1991.
- Shiels A.W., *The Purchase of Alaska*, Denver 1967.
- The Library of Congress, *A Century of Lawmaking for a New Nation: U.S. Congressional Documents and Debates, 1774–1875*, “Journal of the Executive Proceedings of the Senate of the United States of America”, vol. 17, <https://memory.loc.gov/cgi-bin/ampage?collId=llcj&fileName=017/llcj017.db&recNum=248> (dostęp: 14.04.2022).
- The Library of Congress, *A Century of Lawmaking for a New Nation: U.S. Congressional Documents and Debates, 1774–1875*, Congressional Globe, 40th Congress, 2nd Session, <https://memory.loc.gov/cgi-bin/ampage?collId=llcg&fileName=082/llcg082.db&recNum=986> (dostęp: 5.03.2022).
- The Library of Congress, *A Century of Lawmaking for a New Nation: U.S. Congressional Documents and Debates, 1774–1875*, Statutes at Large, 40th Congress, 2nd Session, <https://mem->

ory.loc.gov/cgi-bin/ampage?collId=llsl&fileName=015/llsl015.db&recNum=231 (dostęp: 5.03.2022).

Welch Jr R.E., *American Public Opinion and the Purchase of Russian America*, "The American Slavic and East European Review" 1958, vol. 17, no. 4. DOI: 10.2307/3001132

Wheeler M.E., *Empires in Conflict and Cooperation: The Bostonians and the Russian-American Company*, "Pacific Historical Review" 1971, vol. 40, no. 4. DOI: 10.2307/3637703

Wheeler M.E., *The Origins of the Russian-American Company*, „Jahrbücher für Geschichte Osteuropas” 1966, vol. 14, no. 4.

Literatura rosyjska

Алексеев А.И., *Судьба русской Америки*, Магадан 1975.

Болховитинов Н.Н., *Россия открывает Америку: 1732–1799*, Москва 1991.

Бродников А.А., *Сбор ясака: зависимость процесса объясачивания от потестарно-политической ситуации в регионе. По материалам Восточной Сибири XVII в.*, 1999, <https://web.archive.org/web/20130516141932/http://zaimka.ru/power/brodnikov3.shtml> (dostęp: 16.06.2022).

Гринёв А.В., *Великий князь Константин Николаевич и продажа Аляски*, „Петербургская историческая школа” 2004, nr 3, <https://america-xix.ru/library/grinev-alaska-sale/prince-constantine.html> (dostęp: 20.03.2022).

Гринёв А.В., *Взаимоотношения Российско-Американской компании и компании Гудзонова залива: проблема англо-русских контактов в Северной Америке (1821–1867 гг.)*, [w:] *Актуальные вопросы истории, историографии и международных отношений*, ред. В.А. Моисеев, Барнаул 1996.

Гринёв А.В., *Геополитические интересы России в Америке и на Тихоокеанском севере. XVIII – первая половина XIX в.*, „Вопросы истории” 2009, nr 3.

Гринёв А.В., *Динамика высшей управленческой элиты Российско-американской компании*, „Клио” 2002, nr 3.

Гринёв А.В., *Причины продажи Аляски США на страницах отечественной историографии*, „Клио” 2000, nr 2, <https://america-xix.ru/library/grinev-alaska-sale/historiography.html> (dostęp: 20.03.2022).

Гринёв А.В., *Роль государства в образовании российско-американской компании*, [w:] *Русское открытие Америки. Сборник статей, посвященный 70-летию академика Николая Николаевича Болховитинова*, Москва 2002, <https://america-xix.ru/library/grinev-state> (dostęp: 17.06.2022).

Гринёв А.В., *Российский политаризм как главная причина продажи Аляски*, „Acta Slavica Iaponica” 2006, vol. 23, <https://america-xix.ru/library/grinev-alaska-sale/politarism.html> (dostęp: 15.04.2022).

Ермолаев А.Н., *Сибирское общество и образование Российско-американской компании*, „Исторический ежегодник” 2007.

Окунь С.Б., *Российско-американская компания*, Москва 2004.

Полевой Б.П., *Основание русской Америки – идея Петра Великого*, [w:] *Русская Америка. 1799–1867: материалы междунар. конф. „К 200-летию Российско-американской компании 1799–1999”*, Москва, 6–10 сен. 1999 г., Москва 1999.

ABSTRACT

In the 19th century, Russia was one of the most territorially expansive states in the world. However, a century and a half ago there was a spectacular sale of a part of its territory to a foreign state. This large-for-the-time financial transaction did not escape the attention of the world opinion expressed in periodicals. Particularly interesting is the coverage of this event in the press published in the United States between 1867 and 1903. On the basis of the latter, public opinion on the territorial, economic and political implications of the 1867 transaction was analyzed. The research carried out also made it possible to outline the media resonance of the United States of America in the second half of the 19th century, i.e. a media reconstruction of the problems operating in the reality of the time, and in the case of this work, mainly those concerning the new territorial acquisition.

Keywords: Alaska; purchase; sale; United States of America; media resonance; American press

